

مصحف فاطمه (س)

<?xml encoding="UTF-8">

مصحف فاطمه (س)

نویسنده : حجة الاسلام سيد تقى واردي

پيش گفتار

دانش و آگاهی اهل بيت عصمت و طهارت (سلام الله عليهم اجمعين) بر گرفته از علم الهی و فراتر و گسترده تر از معارف بشری است و بدین جهت سرشار از حکمت و معرفت است و درک و تحلیل آن برای سایر انسان ها، مشکل و یا غیر ممکن است.

بدین لحاظ در روایت نورانی آنان آمده است: ان خبرنا صعب مستصعب، لا یحتمله الا ملک مقرب، أو نبی مرسل، أو مؤمن امتحن الله قلبه للايمان، أو مدینة حصينة. قيل: و ای شيء المدینة الحصينة؟ قال: القلب المجتمع. (1) یعنی: (درک و آگاهی از وضع و) خبر ما دشوار و مشکل است و کسی نمی تواند آن را تحمل نماید، مگر فرشته مقرب پروردگار، یا پیامبر مرسل، یا مؤمنی که خداوند متعال قلبش را برای ایمان امتحان و آزمایش کرده باشد، و یا شهری که استوار و محکم باشد.

پرسیده شد: شهر استوار و حصین چیست؟ امام(ع) فرمود: قلب کسی که به کمال رسیده باشد. بنابراین، در حیات طیبه اهل بیت(ع) اسرار و رازهایی است که جز خودشان، کسی از آن ها با خبر و مطلع نیست و جز اندکی از انسان های به کمال رسیده، کسی توان تحمل و تحلیل آن ها را ندارد. یکی از اسرار و رازهای اهل بیت(ع)، کتاب هایی است که در میان آنان بوده و خود را موظف به نگه داری آنان می دانستند.

از مهمترین و عظیم ترین کتاب های اهل بیت(ع)، مصحف حضرت فاطمه زهرا(س) است. در این نوشتار تلاش خواهیم کرد با استفاده از احادیث و روایات معصومین(ع)، به بررسی این کتاب مهم پرداخته و درباره آن، به این پرسش ها پاسخ دهیم: مصحف فاطمه(س) چیست، در چه تاریخی تدوین شد، در چه چیزی نوشته شده، چه استفاده هایی از آن به عمل می آید، چه مقدار حجم دارد و در کجا و در اختیار چه کسی قرار دارد؟

پیش از پرداختن به پاسخ های فوق، مقدمتاً دو مورد را به استحضار می رسانم:

کتاب های اهل بیت(ع)

اصولاً کتاب ها و رساله هایی که از سوی اهل بیت(ع) تدوین یافته و یا به آنان نسبت داده شده است بر چهار دسته می توان تقسیم کرد:

1- کتاب هایی که از سخنان و وصایای آنان گردآوری شده و بعدها به صورت کتاب مدون درآمدند.

برجسته ترین و متقن ترین این نوع کتاب ها، کتاب گرانسنگ " نهج البلاغه " است، که از خطبه ها، نامه ها و کلمات قصار امیر مؤمنان(ع)، توسط سيد رضی گردآوری و تألیف گردید. هم چنین می توان کتاب " الجعفریات " و

کتاب " تفسیر منسوب به امام حسن عسکری (ع) " را در این دسته برشمرد.

2- کتاب هایی که از سوی آنان نوشته شده و در اختیار عموم مردم قرار گرفت، تا همگان از آن ها بهره مند گردند. مانند " صحیفه سجادیه " و " رساله حقوق " که توسط امام زین العابدین (ع) به رشته تحریر درآمدند.

3- کتاب ها و یا به عبارت صحیح تر، علمی که اهل بیت (ع) حاملان و راز داران آن ها بوده و از معصوم پیشین آن ها را تحویل گرفته و به هنگام شهادت، به معصوم بعدی می سپردند و این ها از جمله ودایع امامت بود، که هم اینک در اختیار امام زمان (ارواحنا لمقدمه الفداه) قرار دارد. مانند جعفر الأحمر، جعفر أبيض، جعفر اکبر و جعفر اصغر.

امام جعفر صادق (ع) در روایتی فرمود: و عندنا الجعفر الابيض، والجعفر الاحمر، والجعفر الاکبر، و الجعفر الاصغر، و الجامعه، و الصحیفه و کتاب علی (ع). (2)

4- کتاب هایی که از سوی اهل بیت (ع) تدوین شده اند، اما نه برای عموم مردم، بلکه برای خود پیشوایان معصوم (ع) که از پیشوای قبلی به پیشوای بعدی منتقل می شد و در آخر در اختیار خاتم الاوصیاء، حضرت حجت بن الحسن (ع) قرار گرفتند و این ها نیز از اسرار و ودایع امامت می باشند.

معروف ترین و مشهورترین آن ها عبارتند از: کتاب " الجامعه " و کتاب " مصحف فاطمه ".

البته مصحف های دیگری نیز برای اهل بیت (ع) بیان شده است و طبق روایتی برای هریک از امامان معصوم (ع) مصحفی وجود دارد. (3)

تفاوت مصحف با صحیفه

به مصحف فاطمه (س)، " صحیفه فاطمه (س) " نیز گفته می شود. ولیکن این قول، نادر است و قول معروف و مشهور درباره کتاب حضرت زهرا (س) همان " مصحف فاطمه (س) " می باشد.

گرچه نمی توان به طور قطع و یقین بین این دو، تفاوتی قایل شد ولی آنچه به ذهن انسان تبادر می نماید و اطلاق آیات و روایات، آن را تأیید می کند، این است که صحیفه، به نامه یا نوشته ای گفته می شود که از شخصیتی به شخصیت دیگر و یا به جمعی از مردم ارسال و یا برای استفاده آنان تحریر و تدوین گردید. مانند کتاب شریف " صحیفه سجادیه " که از سوی امام زین العابدین (ع) برای استفاده همه مؤمنان تدوین شد. اما مصحف، در صدر اسلام به کتاب خدا (قرآن مجید) گفته می شد و از این قبیل است مصحف امام علی (ع)، مصحف عثمان، مصحف عبدالله بن مسعود و غیر ذلک.

باید توجه داشت که مصحف فاطمه (س)، از این دست نیست و مراد از آن، قرآن فاطمه زهرا (س) نمی باشد و حتی در برخی از روایات ها تأکید شده است که در مصحف فاطمه (س) چیزی از قرآن مجید وجود ندارد، تا این گمان که مصحف فاطمه (س)، چیز خاصی نیست جز قرآن آن حضرت، از ذهن ها زدوده شود و دانسته شود که این کتاب شریف، غیر قرآن و چیز دیگری است.

در احادیث متعددی از معصومین (ع) به این موضوع تأکید شد. به فرازهایی از آن ها توجه فرمایید:

امام جعفر صادق (ع): و مصحف الفاطمة، ما أزع من فيه قرآنًا. (4)

امام صادق (ع): و الله ما فيه من قرآنكم حرف واحد. (5)

امام محمد باقر (ع): ما فيه شيء من القرآن. (6)

امام موسی کاظم (ع): عندی مصحف فاطمه (س)، ليس فيه شيء من القرآن. (7)

به هر روی، گرچه کتاب فاطمه زهرا (س)، مصحف خوانده می شود ولیکن مصحف به معنای قرآن نیست. بلکه

کتابی است که با انشای آن حضرت نگاشته شده است.

اما از این که چرا آن را مصحف نامیدند، چند علت ذکر شده است:

1- برخی از علما معتقدند که از حضرت فاطمه زهرا(س) دو کتاب بر جای مانده است که یکی از آن ها " صحیفه حضرت فاطمه زهرا(س) " است که حاوی احادیث و سخنان پدر ارجمندش حضرت محمد(ص) است و دیگری " مصحف فاطمه(س) " است که پس از رحلت پیامبر خدا(ص)، آن را املاء و تدوین نمود (8) و چون خواستند بین آن دو کتاب تمایزی باشد، آن ها را به دو نام، یکی را صحیفه و دیگری را مصحف خواندند.

2- برخی دیگر معتقدند که مصحف فاطمه(س) در آغاز، در صفحات پراکنده تحریر یافته بود که بعدها آن را امیر مؤمنان(ع) و یا امامان بعدی در یک نسخه‌ای گردآوری کرده و نام مصحف را بر آن گذاشتند.(9)

مصحف فاطمه(س) و تاریخ تدوین آن

بی تردید تدوین این کتاب گرانبها، در اواخر عمر شریف حضرت فاطمه زهرا(س) و در مدتی کوتاه به وقوع پیوست و اگر بخواهیم تاریخ تدوین آن را بیان کنیم، با برداشت از احادیث و روایات متعدد، فاصله رحلت پیامبر خدا(ص) تا شهادت حضرت فاطمه زهرا(س)، یعنی از 28 صفر تا سوم جمادی الثانیة سال یازده هجری قمری را باید بیان کرد.

ابوعبیده، که از راویان حدیث امام جعفر صادق(ع) است، در روایتی گفت: برخی از اصحاب و یاران (امام "ع") پرسش هایی از امام جعفر صادق(ع) نموده و پاسخ های خویش را یافتند و پس از آن درباره مصحف فاطمه(س) پرسیدند. آن حضرت، مدتی سکوت نمود و سپس فرمود: انکم لتبحثون عما تریدون و عما لا تریدون. ان فاطمة(س) مکثت بعد رسول الله(ص) خمسة و سبعین يوماً و کان دخلها حزن شدید علی ابیها و کان جبرئیل(ع) یأتیها فیحسن عزائها علی ابیها و یطیب نفسها، و یخبرها عن ابیها و مکانه، و یخبرها بما یکون بعدها فی ذریتها، و کان علی(ع) یکتب ذلک. فهذا مصحف فاطمة(س).(10)

یعنی: شما (گاهی) از چیزی که می خواهید و از چیزی که نمی خواهید بحث می کنید. به درستی که حضرت فاطمه(س) پس از رحلت رسول خدا(ص) به مدت هفتاد و پنج (یا نود و پنج) روز بیشتر باقی نماند و در این مدت بخاطر رحلت پدرش بسیار محزون و اندوهگین بود و جبرئیل امین بر او نازل می شد و مصیبت پدرش را بر او تسلیت گفته و وی را آرامش خاطر می داد و او را از مقام پدرش و مکان او (در بهشت) با خبر می ساخت. هم چنین آنچه که بر فرزندان، نوادگان و ذراری او پس از وفات وی می گذرد، او را خبر می داد و امام علی(ع) همه این ها را برای فاطمه(س) می نوشت. این، همان مصحف فاطمه(س) است.

مشابه این روایت را حماد بن عثمان از امام جعفر صادق(ع) نقل نمود. وی گفت:

از امام صادق(ع) پرسیدم: مصحف فاطمه(س) چیست؟

امام(ع) در پاسخ فرمود: ان الله تعالى لما قبض نبیه(ص) دخل علی فاطمة(س) من وفاته من الحزن مالا یعلمه الا الله - عز و جل - فارسل الیها ملکاً یسلی غمها و یحدثها، فشکت ذلک الی امیر المؤمنین(ع). فقال(ع): إذا احسست بذلک و سمعت الصوت قولى لی. فاعلمته بذلک، فجعل امیر المؤمنین(ع) یکتب کل ما سمع حتی اثبت من ذلک مصحفاً.(11)

یعنی: همین که خداوند متعال، روح پیامبرش (حضرت محمد "ص") را به ملکوت اعلی منتقل نمود، بر حضرت فاطمه(س) از بابت رحلت پدرش، حزن شدیدی عارض گردید که غیر از خدا کسی مقدار آن را نمی داند. پس خداوند متعال فرشته ای را به سوی وی نازل کرد، که هم غم و اندوهش را تسلیت داده و هم او را از چیزهای

تازه‌ای با خبر گرداند. حضرت فاطمه(س) این ماجرا را برای همسرش امیرمؤمنان(ع) تعریف کرد و حضرت علی(ع) به وی فرمود: هرگاه نزول فرشته‌ای را احساس کردی و صدایش را شنیدی (گفته‌هایش را) به من بگو. پس هرگاه فرشته‌ای می‌آمد، حضرت فاطمه(س) همسرش علی(ع) را باخبر می‌کرد و هر چه می‌شنید برای او می‌گفت و حضرت علی(ع) نیز هرچه را از فاطمه(س) می‌شنید می‌نوشت، تا این که از آن نوشته‌ها، مصحف به وجود آمد. این دو حدیث پرسش‌هایی چند از مصحف فاطمه(س)، از جمله زمان و کیفیت تألیف و کاتب آن را پاسخ داد ولی با این تفاوت که در حدیث اول، زمان و تاریخ آن را روشن‌تر بیان نمود و در حدیث دوم، نقش امیرمؤمنان(ع) در کتابت و تدوین آن را.

البته در این موارد، احادیث دیگری وجود دارد که به خاطر پرهیز از اطاله کلام، از بیان آن‌ها صرف‌نظر می‌کنیم. محتوای مصحف فاطمه(س)

بی‌تردید مهمترین و اصلی‌ترین سخن درباره مصحف فاطمه(س) در این مسئله است که این مصحف، حاوی چه نوع اطلاعات و آگاهی‌هاست و محتوای آن چه دانشی را در برگرفته است؟ برای پی‌بردن به این قضایا، باید توجه داشت که مصحف فاطمه(س) چون در دسترس عموم نیست و جز اهل بیت(ع) کسی از آن اطلاعی ندارد، برای پاسخ یافتن درباره زوایای گوناگون آن، هیچ راهی نیست، جز این که به اهل بیت(ع) متوسل شویم و از احادیث و روایات نورانی آنان بهره گیریم. پیش از این گفتیم که در بسیاری از روایات تأکید شده است که مراد از مصحف فاطمه(س)، قرآن مجید نیست و حتی یک حرف از قرآن در آن وجود ندارد.

در برخی از روایات دیگر آمده است که احکام حلال و حرام در آن وجود ندارد.

امام صادق(ع) در روایتی فرمود: اما انه ليس فيه شيء من الحلال و الحرام و لیکن فيه علم مایکون. (12) به عبارت دیگر، مصحف فاطمه(س) یک کتاب فقهی و یا رساله عملیه نیست. بلکه مهمتر و بالاتر از این گونه اطلاعات است، و آن عبارت است از چیزی که کسی آن را نخوانده، نشنیده و ندانسته است و نخواهد دانست و جز خداوند متعال از اسرار و رازهای آن، اطلاعی ندارد. و آن، علم و دانش آینده است. ابوبصیر، روزی به محضر امام صادق(ع) شرفیاب شد و چون با امام(ع) خلوت کرد، فرصتی یافت تا از اسرار و رازهای آنان باخبر گردد و لذا از امام(ع) درباره علوم اهل بیت(ع) و ودایع آن‌ها از جمله جفر، جامعه و غیر ذلک سؤال نمود و امام(ع) پاسخ وی را داد. تا این که نوبت به مصحف فاطمه(س) رسید و امام(ع) در پاسخ وی فرمود: و ان عندنا لمصحف فاطمه علیها السلام و ما یدرېهم ما مصحف فاطمه(س)؟ قال(ع): مصحف فيه مثل قرآنکم هذا ثلاث مرات. واللّٰه ما فيه من قرآنکم حرف واحد. قال: قلت: هذا واللّٰه العلم. قال(ع): انه لعلم و ما هو بذاک. (13)

یعنی: در نزد ما (امامان) است مصحف فاطمه(س) و (مردم) چه می‌دانند مصحف فاطمه(س) چیست؟ آن گاه فرمود: مصحفی است که محتوای آن، سه برابر قرآنی است که در نزد شما است. سوگند به خدای سبحان، هیچ چیزی از قرآن، حتی یک حرف، در آن وجود ندارد.

ابوبصیر گفت: عرض کردم: سوگند به خدا، این علم (بزرگی) است.

فرمود: (آری) این مصحف، علم و دانش (بزرگی) است ولی این مصحف، قرآن نیست.

در حدیثی دیگر، امام جعفر صادق(ع) در پاسخ برخی از اصحاب خود درباره مصحف فاطمه(س) فرمود: ... و کان جبرئیل علیه السلام یأتیها، فیحسن عزائها علی أبیها، و یطیب نفسها، و یخبرها عن أبیها و مکانه، و یخبرها بما

یکون بعدها فی ذریتها و کان علی(ع) یکتب ذلک.(14)

یعنی: جبرئیل(ع) بر فاطمه زهرا(س) نازل می‌شد و مصیبت رحلت پدر بزرگوارش را بر وی تسلیت می‌گفت و آرامش خاطری برای وی فراهم می‌کرد و او را از مقام پدرش و مکان و منزلتش (در بهشت) خبر می‌داد و هم چنین او را از آینده فرزندان، نوادگان و ذراری‌اش مطلع می‌کرد و امام علی(ع) این‌ها را (برای فاطمه(س)) می‌نوشت.

هم چنین در روایتی از امام صادق(ع) آمده است: و اما مصحف فاطمه(س)، ففیه ما یکون من حادث، و أسماء کل من یملک الی ان تقوم الساعة.(15)

یعنی: اما مصحف فاطمه(س)، پس در آن است هرچیزی که در آینده واقع گردد. هم چنین در آن است، اسامی تمام کسانی که تا پایان دنیا، حکومت می‌یابند و به زمامداری می‌رسند.

با توجه به روایت‌های فوق و دیگر روایت‌هایی که بخاطر پرهیز از اطاله کلام، از نقل آن‌ها خودداری کردیم، به دست می‌آید که مصحف فاطمه(س) درباره رویدادها، حوادث و تغییر و تحولات سیاسی و اجتماعی است که از آن تاریخ (اواخر عمر شریف حضرت زهرا(س)) تا آخر الزمان به وقوع خواهند پیوست و در حقیقت پیش‌گویی‌های صادق و راستین آن حضرت از آینده و آیندگان است و می‌توان گفت که این کتاب گرانسنگ، تقویم اهل بیت عصمت و طهارت(ع) است. بدین جهت امامان معصوم(ع) با نگاه به آن، واقعه‌ای را پیش‌گویی کرده و یا ماجرای را نفی و اثبات می‌نمودند به شواهدی از این دست توجّه فرمایید که تحت عنوان "استناد امامان معصوم(ع) به مصحف فاطمه(س)" می‌آوریم.

استناد امامان معصوم(ع) به مصحف فاطمه(س)

1) در روزگار امام صادق(ع)، نوادگان امام حسن مجتبی(ع) جنبشی را بر ضد بنی امیه آغاز کرده و با کمک و همراهی سایر هاشمیان (اعم از بنی عباس و بنی الحسن و سایر تیره‌های بنی هاشم) مردم را بر علیه امویان به شورش و قیام وادار کردند و محور و کانون اصلی این قیام، فرزندان عبدالله بن الحسن بودند. خیلی‌ها باور داشتند که محمد، پسر عبدالله بن الحسن، در این جنبش به پیروزی و رهبری خواهد رسید. اما امام صادق(ع) چنین اعتقادی نداشت.

فضیل بن سکره، که یکی از یاران آن حضرت بود، گفت: روزی به محضر امام صادق(ع) شرفیاب شدم، امام(ع) به من فرمود: یا فضیل، اتدري فی ای شیء کنت أنظر قبیل؟ قال: قلت: لا.

قال(ع): کنت انظر فی کتاب فاطمة(س) لیس من ملک الارض الا و هو مکتوب فیه باسمه و اسم أبیه، و ما وجدت لولد الحسن فیه شیئاً.(16)

یعنی: ای فضیل، آیا می‌دانی پیش از آمدنت به چه چیزی نگاه می‌کردم؟ فضیل گفت: نه، نمی‌دانم.

امام(ع) فرمود: داشتم به کتاب فاطمه(س) نگاه می‌کردم. هیچ حاکمی در روی زمین به حکومت و ریاست نمی‌رسد، مگر این که با نامش و نام پدرش در کتاب فاطمه(س) نوشته شده باشد. و من در این کتاب برای فرزندان حسن چیزی نیافتم.

2) از امام صادق(ع) درباره محمد بن عبدالله بن الحسن پرسیده شد. امام(ع) در پاسخ فرمود: ما من نبی، ولا وصی، ولا ملک الا و هو فی کتاب عندی (یعنی مصحف فاطمه(س)) و الله ما لمحمد بن عبدالله فیه اسم.(17) یعنی: هیچ پیامبری، هیچ وصی و جانشین پیامبری و هیچ پادشاه و حاکمی نیست مگر این که نامش در این

کتابی که در نزد من است (یعنی مصحف فاطمه(س)) وجود داشته باشد. سوگند به خدای سبحان، نامی از محمد بن عبدالله در آن نیست.

(3) امام صادق(ع) در روایتی فرمود: تظهر الزنادقة في سنة ثمان و عشرين و مائة، و ذلك اني نظرت في مصحف فاطمة(س).(18)

یعنی: در سال (128 هجری)، زندیق‌ها آشکار خواهند شد و این را با نگاه کردن به مصحف فاطمه(س) به دست آوردم.

پیش‌گویی امام صادق(ع)، راست و درست بود. زیرا در آن هنگام که حکومت بنی امیه به سوی اضمحلال و نابودی پیش می‌رفت و حکومت بنی‌عباس در حال انعقاد بود، بسیاری از عقاید انحرافی و باطل، به ویژه مادیگرایی، بی‌دینی و لابی‌گری در جامعه مسلمانان بروز و ظهور کرد.

(4) ولید بن صبیح گفت: روزی امام صادق(ع) به من فرمود: یا ولید، انی نظرت فی مصحف فاطمة(س) فاسئل، فلم اجد لبنی فلان فیها الا کغبار النعل.(19)

یعنی: ای ولید، همانا در مصحف فاطمه(س) نگاه و پرسش (یعنی مطالعه) نمودم، پس درباره (حکومت و ریاست) بنی فلان چیزی نیافتم مگر غبار نعل (اسب).

به هر روی، امامان معصوم(ع) به عنوان مرجع علمی، سیاسی و اجتماعی مردم و تنها پناهگاه حقیقی و دلسوز آن‌ها، همیشه تلاش می‌کردند آن‌ها را از کجروی و انحراف بازداشته و به سوی حق و حقیقت و راه درست و خدایسند هدایت نمایند. بدین جهت آن بزرگواران در کتاب مادرشان حضرت فاطمه(س) بسیار مطالعه و تدبّر نموده و پیش‌گویی‌های درستی از روزگارشان به عمل می‌آوردند و به عبارتی، بهترین فواید را از این کتاب شریف، نصیب اسلام و مسلمانان می‌نمودند.

محل نگه‌داری مصحف

اما این که مصحف فاطمه در کجا است و در دست چه کسی نگه‌داری و محافظت می‌شود، باید گفت: مصحف فاطمه(س) در آغاز تدوین و تألیف، در خانه امیر المؤمنین علی بن ابی طالب(ع) نگه‌داری می‌شد و در اختیار آن حضرت بود و پس از شهادت آن حضرت، در اختیار امام حسن مجتبی(ع) و پس از شهادت وی، در اختیار امام حسین(ع) قرار گرفت. به همین ترتیب، رسید به حضرت حجت بن الحسن(عجل الله تعالی فرجه الشریف) و هم اکنون توسط وی نگه‌داری شده و توسط آن حضرت، از آن استفاده می‌گردد و هیچ‌گاه در اختیار ناهلان و نامحرمان قرار نگرفته است. در این رابطه به چند حدیث توجه فرمایید:

(1) امام رضا(ع) در حدیثی، علایم و نشانه‌های امام معصوم(ع) را بیان کرد و فرمود: للامام علامات یكون أعلم الناس، و احکم الناس، و اتقی الناس، و احلم الناس، و اشجع الناس، و اسخی الناس، و اعبد الناس و... این حدیث طولانی است و در آخر آن، فرمود: و یكون عنده مصحف فاطمة(س).(20)

یعنی یکی از نشانه‌های امام معصوم(ع)، آن است که مصحف حضرت فاطمه(س) در نزد وی باشد.

(2) امام جعفر صادق(ع) در فراز حدیثی فرمود: وان عندنا لمصحف فاطمة(س).(21) یعنی: همانا مصحف فاطمه(س) در نزد ما است.

(3) امام موسی کاظم(ع) فرمود: عندی مصحف فاطمه(س)، لیس فیہ شیء من القرآن.(22)

(4) ابوبصیر گفت: از امام صادق(ع) شنیدم که می‌فرمود: ما مات ابو جعفر علیه‌السلام حتی قبض-ای ابو عبدالله - مصحف فاطمة(س).(23)

یعنی: پدرم امام محمد باقر(ع) وفات نیافت، تا این که مصحف فاطمه(س) را از او دریافت کردم. (5) امام صادق(ع) در حدیثی فرمود: علمنا غابر و مزبور، و نکت فی القلوب و نقر فی السماع، و ان عندنا الجفر الاحمر، و الجفر الابيض. و مصحف فاطمة عندنا و ان عندنا الجامعة، فيها جميع ما يحتاج الناس اليه. (24) در این حدیث، علاوه بر این که امام صادق(ع) انواع علوم و دانش های اهل بیت(ع) را توصیف می کند، تصریح می نماید که جفر احمر، جفر ابیض، مصحف فاطمه(س) و جامعه در نزد آنان (یعنی امامان معصوم علیهم السلام) است.

(6) علی بن حمزه گفت: به امام صادق(ع) گفته شد که عبدالله بن الحسن (که از نوادگان امام حسن مجتبی(ع) بود) معتقد است که در نزد او دانش خاصی نیست مگر همان علم و دانشی که در نزد سایر مردم است. فقال(ع): صدق و الله، ما عنده من العلم الا ما عند الناس، ولكن عندنا و الله الجامعة فيها الحلال و الحرام، و عندنا الجفر أفيدري عبدالله أمسك بعير اومسك شاة، و عندنا مصحف فاطمة(س).... (25) یعنی: سوگند به خدای سبحان، عبدالله بن الحسن راست گفته است. در نزد او دانش خاصی نیست مگر همان علم و دانشی که در نزد سایر مردم است. ولیکن به خدا سوگند در نزد ما، جامعه است که در او حلال و حرام بیان شده است و در نزد ما، جفر است. آیا عبدالله می داند که جفر در پوست شتر است یا در پوست گوسفند؟ و در نزد ما مصحف فاطمه(س) است...

در این حدیث شریف، امام صادق(ع) بلند پروازی ها و ادعاهای واهی عبدالله بن الحسن و فرزندانش را به باد انتقاد گرفته و گوش زد نموده است که اگر هم می خواهند رهبری مردم و زعامت قیام را بر عهده بگیرند، از اهل بیت(ع) و خاندان عصمت هزینه نکنند. چون آنان، اهلیت چنین مقامی را ندارند. زیرا رهبریت و پیشوایی واقعی مردم بر عهده امام معصومی است که حامل ودایع و اسرار اهل بیت(ع)، از جمله مصحف فاطمه(س) باشد. روایتی جامع درباره مصحف فاطمه(س)

در پایان این مقال، شایسته است، روایتی جامع و کامل درباره مصحف فاطمه(س) نقل کنیم تا پاسخی به پرسش های احتمالی درباره این کتاب شریف و زوایای گوناگون آن باشد. ابو بصیر گفت: از امام محمد باقر(ع) درباره مصحف فاطمه(س) پرسش نمودم. حضرت فرمود: (این کتاب) پس از رحلت پدرش حضرت محمد(ص) بر او نازل شد.

ابو بصیر: آیا در این کتاب، چیزی از قرآن کریم نیز هست؟ امام محمد باقر(ع): نه، چیزی از قرآن، در این کتاب نیست. ابوبصیر: پس، آن را برایم توصیف کن.

امام باقر(ع): (این کتاب) دارای دو صفحه جلد سرخ رنگ است و طول و عرض آن از زبرجد می باشد. ابوبصیر: فدایت گردم، ورق آن را برایم شرح بده.

امام باقر(ع): ورق آن از در سفید است که به آن گفته شد باش، پس گردید. ابوبصیر: فدایت گردم، در این کتاب، چیست؟

امام باقر(ع): در این کتاب خبرهای گذشته و خبرهای آینده تا روز قیامت، وجود دارد. هم چنین خبرهای آسمان و آسمان ها و تعداد فرشتگان و غیر فرشتگان که در آسمان ها هستند، و تعداد تمامی پیامبرانی که به عنوان مرسل و یا غیر مرسل آفریده شده اند، و نام هایشان و نام های کسانی که پیامبران به سوی آنان فرستاده شده اند، و نام های کسانی که پیامبران را تکذیب کرده و کسانی که از آغاز تا آخر دنیا آفریده شده باشند، و نام های شهرها، و

تعریف و توصیف تمامی شهرها که در شرق و غرب زمین قرار گرفته باشند و تعداد مومنین در آن‌ها، و تعداد کافران در آن‌ها، و شرح حال تمام کسانی که تکذیب کردند، و توصیف قرون گذشته و داستان‌ها و ماجراهایشان، و کسانی که از طاغوتیان به حکومت رسیده و مقدار حکومتشان و تعدادشان، و اسامی پیشوایان (معصوم) و شرح حال و توصیفشان و تک تک آن چه که به دست آورده و مالک شدند، و توصیف بزرگان و افراد صاحب نامشان، و تمامی کسانی که در ادوار تاریخی تردد نمودند.

ابوبصیر: فدایت گردهم، دوره‌ها چه مقدارند؟

امام باقر(ع): پنجاه هزار سال، و آن در هفت دوره است.

هم چنین، اسامی تمامی کسانی که خداوند سبحان، آن‌ها را آفریده و اجل‌هایشان، و توصیف بهشتیان و تعداد آن‌هایی که داخل در بهشت می‌شوند و تعداد آن‌هایی که داخل در آتش (جهنم) می‌گردند و اسامی جهنمیان، همه در آن کتاب موجود است. هم چنین علم قرآن همان طوری که نازل شد، و علم تورات همان طوری که نازل شد، و علم انجیل همان طوری که نازل شد، و علم زبور همان طوری که نازل شد، و تعداد تمامی درختان، کلوخ‌ها و خاک‌ها در تمامی بلاد، در آن وجود دارد.

سپس امام باقر(ع) فرمود: هنگامی که خداوند سبحان اراده کرد که مصحف را به وسیله جبرئیل، میکائیل و اسرافیل بر فاطمه(س) نازل کند، در شب جمعه، ثلث دوم از شب بود که آنان، مصحف را گرفته و به سوی فاطمه(س) هبوط کردند و وی در آن حال، ایستاده بود و داشت نماز می‌خواند و فرشتگان الهی، آن قدر سر پا ایستادند تا فاطمه(س) نشست و چون نماز را به پایان رسانید و سلام آن را داد، فرشتگان به او گفتند: سلام، بر تو سلام می‌رساند. در این هنگام، مصحف را در آغوش اونهاوند. پس فاطمه(س) در پاسخشان فرمود:

برای خدا سلام است و از جانب او سلام است و به سوی او باد اسلام. و سلام بر شما ای فرستادگان خدا.

پس از آن، فرشتگان به سوی آسمان عروج کردند و فاطمه(س) پس از نماز صبح تا ظهر هم چنان نشست و مصحف را قرائت کرد و آن را از اول تا به آخر مطالعه نمود و آن حضرت که سلام و درود خدا بر او باد، بر جمیع مخلوقات خدا، از جن و انس گرفته تا پرندگان و وحوش، (حتی بر) پیامبران و فرشتگان الهی، مفروض الطاعة است. ابوبصیر گفت: فدایت گردهم. پس از رحلت آن بانوی بزرگ، مصحف او به چه کسی رسید؟

امام باقر(ع) فرمود: وی، مصحف را به امیرمؤمنان، امام علی بن ابی طالب(ع) سپرد و حضرت علی(ع) در هنگام شهادت به امام حسن مجتبی(ع) واگذار نمود و امام حسن مجتبی(ع) در هنگام شهادت به امام حسین(ع)

سپرد، سپس در دست اهلش باقی می‌ماند تا این که به صاحب امر سپرده شود.

ابوبصیر گفت: به راستی این (کتاب شریف) دانش فراوانی است.

امام باقر(ع) فرمود: ای ابا محمد، این مقداری که از مصحف برایت توصیف نمودم، تنها از ورق اول از دو ورق آن بود و هنوز چیزی از ورق دوم آن را برایت بیان نکردم و حتی حرفی از آن را نگفتم. (26)

آری، مصحف فاطمه(س) آن چنان عظیم و کبیر است که شکافنده علم اول و آخر، یعنی حضرت باقرالعلوم(ع)، پس از آن همه توصیف و تعریفی که از آن به عمل آورده است، می‌فرماید، تنها یک صفحه از این کتاب را برایت بیان کردم و هنوز چیزی از صفحه بعدی را آغاز نکردم!

با این بیان، تکلیف ما نیز روشن است، که هرچه درباره این کتاب بی‌همتا بگوییم و یا بنویسیم نمی‌توانیم حق آن را ادا نماییم، پس بهتر است لب فروبسته و به همین مقدار کفایت کنیم.

امید است خداوند متعال ما را در فهم و درک علوم و معارف بلند محمد و آل محمد(ص) و شناخت حقانیت آنان

توفیق عنایت کند وصاحب امر اول و آخر، یعنی حضرت حجت بن الحسن (ع) را از ما خشنود و خرسند گرداند.

پی‌نوشت‌ها

1. روضة الواعظین، فتال نیشابوری، ص 211.
 2. مکاتیب الرسول، احمدی میانجی، ج 2، ص 51.
 - 3.
 4. بصائر الدرجات، ابوجعفر صفار قمی، ص 15؛ الکافی، ج 1، ص 24.
 5. همان، ص 151.
 6. دلائل الامامة، محمد بن جریر طبری، ص 27.
 7. بصائر الدرجات، ابوجعفر صفار قمی، ص 174.
 8. مکاتیب الرسول، احمدی میانجی، ج 11، ص 426.
 9. اللمعة البيضاء، تبریزی انصاری، ص 200.
 10. الکافی، شیخ کلینی، ج 11، ص 241.
 11. همان، ص 240.
 12. همان.
 13. همان، ص 238.
 14. همان، ص 241.
 15. روضة الواعظین، فتال نیشابوری، ص 211؛ الخرائج و الجرائج، قطب الدین راوندی، ج 2، ص 894.
 16. الکافی، شیخ کلینی، ج 1، ص 242.
 17. مکاتیب الرسول، احمدی میانجی، ج 2، ص 87.
 18. الکافی، شیخ کلینی، ج 1، ص 240.
 19. بصائر الدرجات، ابوجعفر صفار قمی، ص 181 و 189.
 20. من لایحضره الفقیه، شیخ صدوق، ج 4، ص 419؛ عیون اخبار الرضا، شیخ صدوق، ج 1، ص 212.
 21. الکافی، شیخ کلینی، ج 1، ص 239؛ بصائر الدرجات، ابوجعفر صفار قمی، ص 152.
 22. بصائر الدرجات، ابوجعفر صفار قمی، ص 154.
 23. همان، ص 17.
 24. روضة الواعظین، فتال نیشابوری، ص 210.
 25. بصائر الدرجات، ابوجعفر صفار قمی، ص 161.
 26. دلائل الامامة، محمد بن جریر طبری آملی، ص 27.
- پاسدار اسلام، شماره 284